



~ 1 ~

20.10.2020

דף מידע 245

חברי ארגון נכבדים

השטעטל המשוחזר הופך להיות המרכז החדש של בילגוראיי

שני אדמו"רים של בעלז – אב ובנו. הרב מרדכי רוקח שהיה הרב האחרון של בילגוראיי ובנו הרב יששכר דב רוקח.

האם הייתה רכבת בבילגוראיי הישנה?

פרופ' מוניקה אדמ'ק גרובוסקה "תמונות של לובלין ומחוז לובלין בספרות היידיש".

שר החינוך והמדע החדש של פולין מכנה מצבות זיכרון לשואה "שערוריה".

החלטת ממשלת פולין למנוע ייצוא בשר משחיטה כשרה נכשלה בסנט הפולני.

מידע כללי

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~ 2 ~

השטעטל המשוחזר הופך להיות המרכז החדש של בילגוראיי [י. בר-און]

אני מודע לכך שבדפי העדכון האחרונים ששלחתי לכם ייחדתי דברים לשטעטל. אני מצהיר בזאת שאין לי בשטעטל או בחברה מניות או אינטרס אישי ואיני משמש מקדם מכירות של החברה המנהלת אותו. אבל לאחרונה המתחם עולה יותר ויותר לתודעה ולחדשות בבילגוראיי וזאת משום שהשטעטל שבמרכזו בית הכנסת העשוי עץ, הולך ומושלם וסביבו נעשית בנייה במטרה לעשות את המקום למרכז החדש של העיר בילגוראיי. יותר ויותר תמונות, סרטוני תדמית וכתבות מגיעות אלי בנידון ואני חושב שהן עשויות לעניין גם אתכם.

הנה לדוגמא סרטון תדמית של השטעטל בבילגוראיי [לחצו על הלינק או התמונה כדי לצפות בו].

<https://www.facebook.com/568077443347494/videos/419041125521200>



בדברי ההסבר למתחולל בעיר ובמרכז זה נאמר:

” אפילו שמחכים לנס, צריך לעשות משהו ” - הציטוט הזה של יצחק בשביס סינגר משקף באופן מלא את מה שכבר קרה ועדיין קורה בבילגוראיי, ויש הרבה דברים שקורים.

הרעיון שנבט במשך שנים, שבה את הלב והדמיון של תושב בילגוראיי אחד, תדיאוש קושמינסקי המנוח. הוא חלם שיהיה כדאי להעלות את זכר קהילות העיירה שלפני מלחמת העולם השנייה שהייתה מאוכלסת בעיקר בבני התפוצות היהודית, לצד פולנים, ארמנים, רוסים, וטטרים.

העיירה - שנבנתה בבילגוראיי, קיבלה השראה מן השטעטל שנלקח מציורים של מוריס גוטליב או מארק שאגאל. זה היה הרעיון המקורי של תדיאוש קושמינסקי - יוזם הפרויקט. הקבלן של הפרויקט ושל חברו האמן והאדריכל המנוח רודולף בוחאליק.

ליצירת קשר

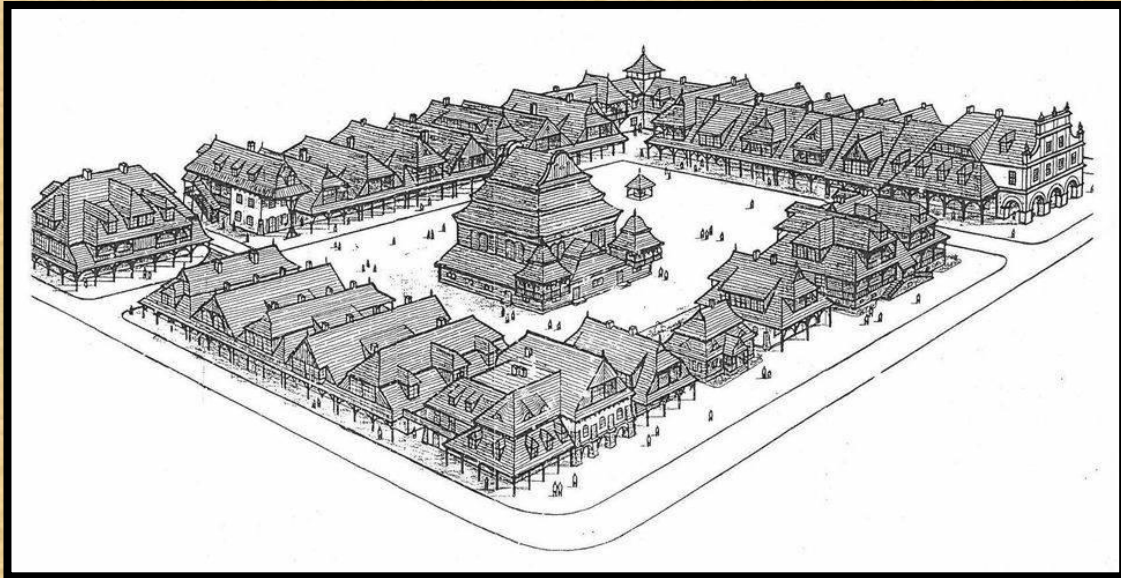
רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel
www.bil-is.com



~ 3 ~

להלן ציור סקיצה של השטעטל. שהיום כבר בנוי ברובו, וחומרי הבניין המפוזרים בשטח מעידים שהעבודה בעיקר של מבני המגורים טרם הסתיימה. בית הכנסת שבמרכז העיירה דורש עבודות גמר, בעיקר דקורטיביות: ציורי קיר [העתקים של המקור שהיה בזמנו בביאלרוס]. והדבר כרוך בהשקעות נוספות או קבלת תרומות ומענקים מהאיחוד האירופאי וגופים אחרים.



השטעטל נמצא בקרבה רבה לשני אובייקטים הקשורים ליהודי בילגוראיי: מוזיאון עושי הנפות [לזכר תעשיית הנפות שהייתה תעסוקה דומיננטית ביותר של יהודי בילגוראיי]. המבנה היה בית המגורים ובית המלאכה של משפחת עושי נפות יהודית, וקיים שם עוד מהמאה ה-19. והספסל-פסל של בשביס זינגר [ראו תמונות]. שני מקומות שאליהם כל מסע שורשים שלנו עולה לרגל. הכניסה למתחם הוא מרחוב יצחק בשביס זינגר שנבנה יחד עם השטעטל.



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel
www.bil-is.com



~ 4 ~

לאורך רחוב הגישה לשטעטל נבנו ומתוכננים להיבנות מבנים חדשים [ראו תמונות מצורפות] שיהפכו את המקום למרכז המשלב חדש עם ישן-מחודש, מסחר, מגורים, תרבות ובילוי.



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~ 5 ~

שני אדמו"רים של בעלז – אב ובנו. הרב מרדכי רוקח שהיה הרב האחרון של בילגוראיי ובנו הרב

יששכר דב רוקח. [י. בר-און]

הרב יששכר דב רוקח עלה לאחרונה לכותרות בשל התנהלותו במשבר הקורונה. ולמרות ההנחיות קיים חתונה רבת משתתפים לנכדו, חלה בעצמו בקורונה והיה במצב קשה, קיבל טיפול מיוחד בביתו מהנהלת בית החולים הדסה בירושלים, נרפא, ועם כל זאת ידוע כמכחיש קורונה וברוח זאת מנחה את אלפי חסידי בעלז.

<https://www.facebook.com/duchan.hiloni/photos/a.2074971322739118/2755325138037063/>

<https://www.ynet.co.il/judaism/article/HyJLCJfDv#autoplay>

קשה לי שלא לנקוט עמדה בעניין זה, וצר לי שאני מעלה נשכחות שבלשון המעטה אינן מחמיאות. שכן הרב מרדכי רוקח היה כאמור הרב של בילגוראיי עד למלחמת העולם השנייה. סיפר לי בזמנו עליו ישראל קורן ז"ל שכאשר תושבי בילגוראיי הבינו שהכיבוש הגרמני הוא בלתי נמנע פנו אליו להתייעץ אם לברוח או להישאר. תשובתו הייתה נחרצת, להשאר בבילגוראיי ו'אחד אלהינו שבשמים' ישמור עליהם. אין בידי אישור לסיפור זה, אך ישראל קורן היה אדם אמין וחזקה עליו שלא היתה לו סיבה לשקר. אבל לעובדה שהרב מרדכי רוקח, עצמו ברח מבילגוראיי והשאיר אחריו קהילה ללא מנהיג רוחני [צאן ללא רועה], על כך אין מחלוקת. הוא ואחיו הגיעו לישראל בשנת 1944 ושניהם בזה אחר זה היו אדמו"רים של חסידות בעלז. לרב מרדכי רוקח נולד בן יחיד הלה הוא הרב יששכר דב רוקח, שהיה לאדמו"ר בעלז בהיותו בן 18 בלבד ומשמש בתפקיד זה גם היום. ועכשיו הבן לוקח על אחריותו את גורלם הבריאותי של חסידי ונלחם בהנחיות למניעת התקהלויות ועטית מסכות תוך שהוא מביע את דעתו בגלוי ומתעמת עם אותם שלא מסכימים לדעתו.

זאת אולי הזדמנות להרחיב את הדיבור על שני הרבנים



הרב מרדכי רוקח ז"ל

הרב הבילגוראיי האחרון

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~ 6 ~

הרב מרדכי רוקח (1901 - 1949), היה הרב של בילגוראיי משנת 1926 עד פרוץ המלחמה הוא אביו של האדמו"ר הנוכחי של בעלז הרב יששכר דב רוקח.

נולד בעיר בעלז לרבי יששכר דב רוקח, האדמו"ר השלישי בשושלת חסידות בעלז, ולחיה דבורה נכדת רבי מרדכי גולדמן מזוויהל והיה אחיו של רבי אהרן רוקח, לימים האדמו"ר מבעלז. את השכלתו התורנית רכש מאביו. נישא לבתו של רבי דוד שלמה מקוברין ונולדו לו ממנה שני ילדים. בשנות העשרים לחייהם כבר ברור היה שהעיירה בעלז קטנה מדי עבור שני אדמו"רים ולכן אחיו רבי אהרן רוקח הפך להיות האדמו"ר מבעלז, ואילו הוא נדד משם לבילגוראיי והיה לרב העיירה כשהוא בן 25 שנים בלבד. הקים בעיירה תלמוד תורה, וסיגל לעצמו אורח חיים אדמו"רי. ניהל חצר חסידית וערך שולחנות.

מספרים שכשיהודי בילגוראיי שאלו אותו איך לנהוג לנוכח המלחמה, הוא ציווה עליהם שלא לברוח ואמר להם שההשגחה האלוהית תשמור עליהם אולם עם פרוץ מלחמת העולם השנייה שלח את אשתו שהייתה בעלת אזרחות רוסית וילדיו אל בית הוריה שהתגוררו ברוסיה. והוא עצמו זנח מאחוריו את הקהילה בבילגוראיי כשנמלט מן הגרמנים. הוא נדד ממקום למקום ולבסוף הצטרף אל אחיו רבי אהרן רוקח האדמו"ר מבעלזא ששהה אז כפליט בפרמישלין.

בפסח 1943 הגיעו שני האחים להונגריה אחרי שהוברחו מגטו בוכניה על ידי קצין הונגרי לשעבר תמורת ממון רב, ושהו בבודפשט עד 1944, אז הוברחו שניהם לארץ ישראל אחרי שנודע להם שהגסטאפו עוקב אחריהם ודורש מממשלת הונגריה את החזרתם לידי השלטונות הגרמניים.

ב1944 הגיע לארץ ישראל והתיישב בתל אביב. שני האחים החלו בשיקום חסידות בעלז. אחרי שנודע לו שאשתו וילדיו נרצחו, נישא בשנית בשנת 1946 למרים ובשנת 1948 נולד להם בנם היחיד רבי ישכר דב רוקח, האדמו"ר מבעלזא הנוכחי.

ייסד את החדר החסידי הראשון בתל אביב, ברחוב אחד העם (המרכז של חסידות בעלזא באותם ימים) מבנה הקיים גם היום ומשמש את הקהילה המקומית, וכיהן כנשיא מוסדות החינוך של חסידות בעלזא בתל אביב ובירושלים.

בסוף שנת 1949, בעודו במסע בקרב יהודים באירופה, הורע מצבו והוא חזר לישראל. וכאן נפטר בגיל 49. בהלווייתו הספידו אחיו האדמו"ר מבעלז, ועל פי הוראת אחיו נקבר בבית הקברות בטבריה ליד כמה מתלמידי הבעל שם טוב. על שמו נקראים רחובות "תכלת מרדכי" בקריית בעלז בירושלים ובבית שמש.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~7~

רבי יששכר דב רוקח האדמו"ר של בעלז



יליד 19 בינואר 1948, בנו של הרב האחרון של בילגוראיי הרב מרדכי רוקח ז"ל. ואדמו"ר בעלז ה-5 מאז 1966. מונה לאדמו"ר בגיל 18. התייתם מאביו בהיותו בן שנתיים והתחנך אצל דודו רבי אהרן רוקח, האדמו"ר שקדם לו. בהיותו בן 9 הלך גם דודו לעולמו ולא הותיר אחריו צאצאים. ראשי החסידות החליטו להמתין שהילד יתבגר ואז יוכתר לאדמו"ר. הוא זכה לכינוי "הינוקא" וחינוכו הוטל על כמה מזקני החסידים.

בגיל 16 התארס עם שרה בת רבי משה יהושע הגר, לימים האדמו"ר מויז'ניץ. ושמחת נישואיהם ב 1965, תוארה כחתונה החסידית הגדולה ביותר אחרי השואה [כעשרים אלף איש]

למרות מחלוקת בנושא בין החסידים, הוכתר ה"ינוקא" במפתיע בליל 30 ביוני 1966 לאדמו"ר בעלז על ידי רבי חיים מאיר הגר מויז'ניץ, רבי ישראל אלטר מגור ורבנים נוספים. קבוצת חסידים שלא קיבלה את מינויו כאדמו"ר פרשה מחסידות בעלז, וכונתה בחסידות "המורדים". במשך השנים קיבלו חלקם את מרותו של בן-דודו, רבי יהושע רוקח ממחנובה-בעלז.

לאחר הכרתו התגורר האדמו"ר ברחוב גשר החיים בשכונת מקור ברוך שבירושלים, בקרבת ישיבת בעלז. לאחר בניית קריית בעלז עבר להתגורר בשכונה החדשה, ובהמשך נכנס להתגורר בבית הצמוד לבית הכנסת של החסידות. בבית קיים בית כנסת פרטי שבו מתפלל האדמו"ר בימות החול וכן מקווה פרטי וחדרי קבלת קהל. בקומה התחתונה אולם המכונה "דער גרויסע שטוב" (החדר הגדול) שבו הוא מנהל את הטישים. הוא ביסס את מוסדות חסידות בעלז, שהפכה תחת הנהגתו לחסידות המונה אלפי משפחות, בארץ ובחו"ל, בעיקר באירופה וצפון אמריקה.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~ 8 ~

כעשר שנים היה חשוך ילדים ובשנת 1975 נולד בנו היחיד הרב אהרן מרדכי רוקח שנישא בשנת 1993 בקריית בעלז בחתונה בהשתתפות רבבות חוגגים מחצרות בעלז, ויז'ניץ ומאקווא. עשרים שנה לאחר מכן חיתן האדמו"ר את נכדו הבכור שלום רוקח בחתונה ענק שכללה רבבות חסידים ורבנים והאירוע הוכתר כ"חתונה החרדית הגדולה בהיסטוריה".

<https://www.youtube.com/watch?v=vbseiyzYPyw>

הרב עובדיה יוסף רוקח בחתונת נכד האדמו"ר מבעלזא

<https://www.youtube.com/watch?v=k5yfOERrZ3U>

שמחת בית בעלזא תשע"ח - מצווה טאנץ מה'מצווה טאנץ', החל מהריקוד המקפיץ של אבי החתן הרה"צ ר' אהרן מרדכי רוקח שליט"א, עבור דרך ריקוד החתן ועד לרגעי ההוד בהגיע תור מרן האדמו"ר מבעלזא לרקוד עם הכלה

<https://www.youtube.com/watch?v=srh9LBNCrF8>

חתונת הנכד הראשון של האדמו"ר 2018

<https://www.youtube.com/watch?v=MmcpjWTwvls>

תמונות של הרבא בחתונות בני משפחתו בחסידות בעלז



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il

פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel
www.bil-is.com



~ 9 ~



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~ 10 ~



בסוף שנות השבעים החל רבי ישכר דב להוביל מהלך של ניתוק חסידות בעלז מהעדה החרדית והצטרפות פומבית לאגודת ישראל. היחסים בינו ובין אנשי העדה החרדית היו מתוחים, הוא תקף את שיטת האדמו"ר מסאטמר, הרב יואל טייטלבוים, שהיה נשיא וגאב"ד העדה החרדית ומנהיג הקבוצות החרדיות האנטי-ציוניות וזכה להתקפות נגד. ולאחר נסיונות פיוס רבים ב 2012 נערך פיוס בין החסידות ובין פלג אחד של חסידות סאטמר, בראשות הרב אהרן טייטלבוים, גיסו של רבי ישכר דב.

רבי ישכר דב היה חבר במועצת גדולי התורה של אגודת ישראל כבר בשנת 1981, בעת הפילוג באגודת ישראל ב-1988 הוא הצטרף לתנועת דגל התורה הליטאית וצורף למועצת גדולי התורה שלה, בניגוד לשאר האדמו"רים החסידיים שהיו חברים באגודת ישראל (ובהם חותנו, שכיהן אז כנשיא מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל). בשנים אלו סבל האדמו"ר מבידוד מצד חסידות אחרות. בשנות ה-2000 שבה בעלז לאגודת ישראל, והוא שב להיות חבר במועצת גדולי התורה של אגודת ישראל.

רבי ישכר דב יזם את בניית קריית בעלז (שכונת מגורים לחסידי בעלז) וכן את בית המדרש הגדול של החסידות בקריה. ביזמתו והכוונתו פתחו אנשי החסידות מוסדות וארגונים רבים, כמו "עזרה למרפא", "אהבת חסד" ועוד. הוא תומך בשימוש באמצעים פדגוגיים מודרניים, וכן בהתייעצות ובשליחה לפסיכולוגים.

החל מאמצע העשור הראשון של המאה ה-21, עם התחזקות מעמדו בעולם החרדי, פעל לפשר במחלוקות בציבור החרדי, בהן חילוקי דעות שנוצרו בין מפלגת ש"ס והרב עובדיה יוסף ליהדות התורה וכן מתיחיות שנוצרו בתוך יהדות התורה בין דגל התורה ואגודת ישראל. הוא היה פעיל בהחזרתו של גיסו הרב ישראל הגר לחיק חסידות ויז'ניץ.

בתקופת מגפת הקורונה ספג ביקורת על שלא הקפיד על תקנות בריאות הציבור. ב-5 באוגוסט 2020 ערך חתונה המונית לנכדו. ומן הסתם הוא עצמו נדבק בחתונה זאת בקורונה.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~ 11 ~

האם הייתה רכבת בבילגוראיי הישנה? [י. בר-און]

ובכן, כן. הייתה רכבת, לא מסוג הרכבות שחצו במסילות ברזל את פולין ושימשו ועדיין משמשות כרכבות נוסעים ורכבות משא ומאז פרוץ המלחמה וכיבוש פולין בידי גרמניה שימשו גם להובלת קרבנות למחנות ההשמדה שהוקמו בסמוך לתחנות שעל רשת מסילות הברזל הללו. אותן רכבות נעו על מסילות במידות סטנדרטיות כלל אירופאיות [מסילות רחבות]. הרכבת של בילגוראיי, מנגד, הייתה רכבת שנעה על מסילה צרה ולכן כינו אותה "הרכבת הצרה" וקראו לה ביידיש "קאלייקע" [קולייקה]. במקורות כתובים ובזכרונות ועדויות בעיקר כאלה המצויים בספר הזיכרון "חורבן בילגוראיי" מוזכרת ה"קאלייקע" בהקשרים שונים, למשל: בעיירה היו מספר תחנות של הרכבת אחת מהן הייתה ברחוב קושצ'שקו שהיהודים כינו רחוב זה "זאמד" [חולות]. רחוב ראשי בבילגוראיי שבשלב מסויים עבר פיתוח, נבנו בו בתים יפים, תחנת החשמל העירונית [די שטאטישע עלעקטראווייע"], כיכר יפה, שבה היה הנוער הבילגוראיי מבלה עד השעות הקטנות, ושם הוקמה גם תחנה של ה"קאלייקע" שחצתה את העיירה וקישרה אותה לרשת מסילות הברזל בעיירה הסמוכה זוורד'ניץ, שם כבר הייתה מסילה רחבה [דארט איז אויך געווען די סטאציע פון דער קאלייקע, וואס פלעגט פארן צו דער ברייטער באן קיין זווערדשיניעץ]. זוורד'ניץ, עיירה מרוחקת כ-25 ק"מ מבילגוראיי. מהתחנה שלה יצאה הרכבת הרוסית עם נמלטים יהודיים לאוקראינה [משפחתי הייתה על אותה רכבת], ולאותה עיירה נערכה צעדת המוות של יהודי בילגוראיי בקור של נובמבר כדי להעמיס אותם על קרונות שעמדו בתחנה שלה ולשנע אותם לבלז'ץ. במקרה דנן הוליכו את המסכנים רגלית, לא באמצעות ה"קאלייקע".

גם סוחר העץ היהודיים השתמשו בה. איכרי הסביבה נהגו להביא באמצעותה לוחות עץ ולמכור אותם לסוחר העץ ולכן הייתה תחנה של ה"קאלייקע" שלידה הקימו הסוחרים את מחסניהם. [גאנצע טעג פלעגן די ארומיקע פויערים פירן דאס האלץ פאר די יידישע האלץ-סוחרים אויף זייערע פלעצער].

בקטע עדות אחר מסופר על ה"חפץ חיים" בביקורו בדפוס קרונברג כדי להוציא לאור את כתביו, כשסיים ועמד לעזוב את בילגוראיי ליוו אותו כל אנשי העיירה: דתיים, חילוניים, ואפילו נוצרים שחלקו לו כבוד ונשאו אותו על כפיים עד שהגיע לתחנת ה"קאלייקע". [ביים אפפארן, איז געווען די גאנצע שטאט אים באגלייטן פון פרומע ביז פרייע, אן אונטערשיד, מען האט אים געטראגן ביז דער קאלייקע אויף די הענט].

התנועה הציונית ורעיונותיה קנו חזקה בלב צעירי בילגוראיי, ובין השנים 1921 ל-1923 עזבו את בילגוראיי בדרכם לארץ ישראל צעירים רבים בינם: "טייטעלבוים שלמה, מאיר הודעס, נטע שוועררשארף, משה האניגבוים, אברהם בראמבערג, בנימין יעגרגארן, טוביה טענענהאלץ ו בנימין ווארשאוויאק". לקראת עזיבתם המתינו להם כל יהודי העיירה ליד תחנת ה"קאלייקע". כדי להיפרד מהם [ביים אפפארן פון דער חברה, איז כמעט די גאנצע שטאט געווען ביי דער קאלייקע (קליינע באן) זיי באגלייטן, נעבן דער קאלייקע-סטאציע].

ה"קאלייקע" מוזכרת גם בעדותו של אבי, שמואל בר-און ז"ל ומודפסת אף היא בספר חורבן בילגוראיי, מדובר בסופה של העיירה. וכך מספר אבי: רוחות המלחמה כבר הורגשו, בבתים, בבתי הכנסת, בחנויות ובכלל. העיר הייתה משותקת. אנשים היו ספונים בבתים. אולם היו מקרים שמפעם לפעם היו בעיקר הצעירים נפרדים בלב כבד ממשפחותיהם, יוצאים

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~ 12 ~

מהבתים והולכים ל"קאלייקע" כדי להימלט מן העיירה ולהגיע בעזרתה לזווירז'ניץ ומשם לברית המועצות. באחת הנסיעות הללו הם שוחחו בינם וסיפרו זה לזה על 'האחים מילר' שהתהלכה שמועה שהם עוסקים בריגול לטובת הגרמנים. ברכבת ישבו שני קצינים של הצבא הפולני. הדבר היה ביום ראשון (כ"ו אלול) ה 10 בספטמבר 1939. השניים, הכירו את 'המילרים' עוד מהימים בהם נשאו נאומים למען הנאצים. הם החליטו לעקוב אחריהם, ובפשיטה של משטרת בילגוראיי על ביתם נמצאו מכשירי רדיו ותקשורת במרתף הבית. הם הועמדו למשפט מהיר, דינם נגזר, ברם לפני שהוצאו להורג נשאו מלים והבטיחו שבתוך מחצית השעה בילגוראיי תושמד. ואמנם זמן קצר מאד לאחר שהוצאו להורג הופצצה בילגוראיי ונשרפה.

ולסיום עדותו של אברהם קרוננברג ז"ל המספר על תקופת עשרת הימים שבהם שלט בעיירה הצבא האדום וכבר ברור היה שהגרמנים עומדים לחזור. בזוורז'ניץ המתינה רכבת שהרוסים העמידו לטובת פינוי יהודים המבקשים להימלט מבילגוראיי לאוקראינה. ואילו היהודים היו מתלבטים אם להימלט או להישאר. קרוננברג מיטיב לתאר את הלכי הרוח: האנשים התחבטו בדעתם, כן לנסוע – לא לנסוע, להתגולל בדרכים ללא בית? השמועות בעיר היו שב 4 באוקטובר כ"א תשרי הושענה רבה תצא ה"קאלייקע" לדרכה בפעם האחרונה. פורצת בהלה בעיר, אנשים שכבר החליטו לותר על הרעיון להימלט חוזרים בהם מהחלטתם, אורזים מעט מיטלטלים ורצים ל"קאלייקע". הם עומדים ליד ה"קאלייקע" ב'דומיית מוות' רק בכי חרישי נשמע.

ואז נשמעת צפירת הקטר שנמהלה בבכיים של הנוסעים. ה"קאלייקע" זזה ממקומה, ניפנוף מטפחות מהחלונות, אבות, אמהות, קרובים ומכרים מלווים במבטיהם את הרכבת העוברת על פניהם. אכן, זאת הייתה הנסיעה האחרונה של ה"קאלייקע" לכיוון הרכבת הגדולה בזוורז'ניץ [דאס איז טאקע געווען דער לעצטער צוג. פארלאדן אלע וואגאנען מיט דעם לאקאמאטיוו אויף דער גרויסער באן און אלץ פארלאזט זווערזשיניעץ]. שבת, ה 7 באוקטובר הצבא הגרמני נכנס לבילגוראיי. ["שבת, דעם 7 אקטאבער, איז די דייטשע ארמיי אריין קיין בילגוראיי"].



הרכבת הצרה "קאלייקע" [צוחצה] שאופיינה במסילה צרה. ואחת שירדה מהפסים

ליצירת קשר

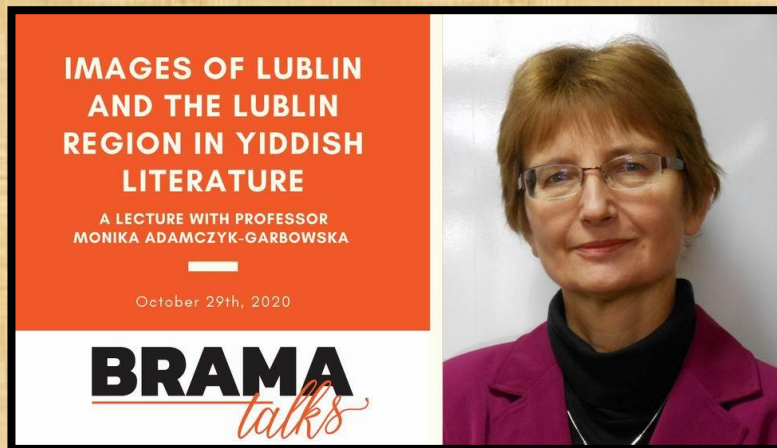
רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~ 13 ~

פרופ' מוניקה אדמצ'ק גרבובסקה "תמונות של לובלין ומחוז לובלין בספרות היידיש". [י. בר-און]

פרופ' מוניקה אדמצ'ק גרבובסקה היא אחת מידידותי הקרובות בפולין. אנו נפגשים בכל ביקור שלי בפולין או ביקורים שלה בארץ. מתגוררת בלובלין ועומדת בראש המחלקה לספרות יידיש באוניברסיטה המקומית. למותר לציין שהיא שולטת ביידיש ברמות המעוררות קנאה. ההכרות בינינו נוצרה כשקבלה מארגון התרבות ע"ש זינגר בבילגוראיי את המשימה לתרגם לפולנית את ספר הזיכרון "חורבן בילגוראיי". סייעתי לה באספקת תמונות המופיעות בספר המקורי אך ברזולוציה גבוהה. והתכבדתי לכתוב גם את הפתיחה והמבוא לגרסה המתורגמת לפולנית. האישה היא בעלת השכלה רחבה. את הדוקטורט שלה עשתה בספרות אנגלית ותיאוריית התרגומים. את המסטר עשתה בספרות אמריקאית וספרות משווה. הייתה סגנית יו"ר המחלקה למחקרי תרבות ויו"ר המרכז ללימודים יהודיים באוניברסיטה של לובלין. כתבה ופרסמה עשרות מאמרים וספרים בנושאים של לאחר-החורבן, חזרת ניצולים לפולין שלאחר מלחמת העולם, ספרי זיכרון ועוד. ותרומתה האקדמית בתחומים הללו היא מהגדולות והחשובות בעולם.



ביום ה' 29 באוקטובר בשעה 21:00 שעות ישראל. היא תישא דברים באירוע מקוון בנושא: "תמונות של לובלין ומחוז לובלין בספרות היידיש" האירוע יתקיים במבנה TNN המהווה מוזיאון להנצחת יהודי לובלין ושבכרנו בו בכל מסע שורשים שערכנו בפולין. הוא נמצא ליד הכניסה לרובע העתיק בלובלין. [לתזכורת ראו איור]



האירוע יהיה בשפה האנגלית. להרשמה לאירוע יש למלא פרטים הפרטים באתר שזה הלינק שלו

<https://tiny.pl/7lsm2>

ההרצאה תוכל להיות נצפית גם בערוץ היו-טיוב <https://www.youtube.com/watch?v=D1x4L4U3GWU>

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il

פקס: 03-5718129



~ 14 ~

שר החינוך והמדע החדש של פולין מכנה מצבות זיכרון לשואה "שערוריה". [י. בר-און]

השר Przemysław Czernek כינה בטכס חילופי-הגברי בקבינט, בשנה האחרונה אנדרטאות ואבני זיכרון המנציחים מקומות בהם פולנים הרגו יהודים בתוך ולאחר מלחמת העולם השנייה, שהם אינם יותר מאשר השמצות גסות אנטי פולניות.



סוכנות הידיעות היהודית JTA [המשרתת את העיתונות היהודית ברחבי העולם בנושאים בעלי זיקה לחיים היהודיים] מספרת שהפוליטיקאי הפולני שבשנה שעברה נשמע אומר שאנדרטאות לזכר יהודים שנרצחו בשואה ע"י פולנים מהווים "סקנדל אנטי פולני" נבחר להיות שר החינוך והמדע הפולני החדש.

Przemysław Czernek המשרתיך למפלגה השייכת "חוק וצדק" ומונה לתפקידו על ידה קרא לפני שנה להסרת של אנדרטאות שיצרה האמנית והפסלת Dorota Nieznalska הוא התייחס במיוחד לאנדרטה המציגה ערמה של לוחות עץ שרופים ומפוחמים עם שלטים המציינים מקומות בהם הרגו פולנים יהודים בזמן השואה. שר החינוך והמדע כינה זאת "סקנדל" כי לדבריו הוא יודע, כספם של מי שילמו עבור המיצג. הוא המשיך והתלונן מדוע הנשיא מאפשר סוג זה של דיבה אנטי פולנית שתקרה בתוך 'המבצר' שלנו, במקומות שגיבורנו מתו עבור עצמאותנו ומולדתנו. באותו זמן היה Czernek נגיד לובלין והתבטא כך בראיון לאתר החדשות Strajk.eu.



מעבודתיה של Dorota Nieznalska

אבל מסתבר שאיש זה אוחד גם בדעות נוספות של שגאה ללהט "בים. וב 2019 התבטא נגד נישואים חד מיניים שלדבריו מנישואים שכאלה יכולה להיוולד אבן-כליות ולא ילד.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129



~ 15 ~

החלטת ממשלת פולין למנוע ייצוא בשר משחיטה כשרה נכשלה בסנט הפולני.

החלטת ממשלת פולין למנוע ייצוא בשר משחיטה כשרה גרם ל"רעש" גדול אפילו בארץ, שכן לא מעט בשר שכזה מגיע לישראל מפולין. החוק אפילו אושר בפרלמנט, ברם ב 14.10.20 הפיל הסנאט הפולני את החוק, ולמעשה דחה את ההכרעה בנושא שחיטת בקר לשנת 2025, כאשר בשר עוף ניתן יהיה לייצא משחיטה כשרה ללא כל הגבלה. מדובר במכה למפלגת השלטון הפולנית, ששמה את כל כוחה על העברת החקיקה, וביקשה לאסור ייצוא של שחיטה דתית ככלל. למעוניינים בכתבה

הנה הלינק: <https://www.ynet.co.il/judaism/article/rkV3PoNDP>

כללי: [באדיבות גיל פאר יו"ר ארגון מדריכי פולין].

הרצאות מוקלטות:
מהרצאות בית לוחמי הגטאות
הצלת יהודי אלבניה בשואה
מרצה- דורון הרי

לצפייה- <https://www.youtube.com/watch?v=z9zAGpyvqas>

ילדי טהרן
מרצה- מיכל דקל (אנגלית)

לצפייה- <https://www.youtube.com/watch?v=K-KSv-moGmY>

מהרצאות בית טרזין
סיפורה של חנה מלכא

לצפייה- <https://www.youtube.com/watch?v=Y4SLB61KOnw>

מהרצאות Taube Jewish Heritage Tours
Revisiting "Ordinary Men": The Debate over Holocaust Perpetrators after Three Decades

מרצה- פרופ' כריסטופר בראונינג

לצפייה- <https://www.youtube.com/watch?v=HoLuhAW1RSI&feature=youtu.be>

מהרצאות- The Wiener Holocaust Library
The Face of Jewish Vengeance? Problems of Portraying Jewish Resistance in Holocaust Cinema

מרצה- פרופ' בארי לנגפורד

לצפייה- <https://www.youtube.com/watch?v=xy86y98YOek>

מהרצאות Museum Jewish Heritage Living Memorial To The Holocaust
The S.S. Officer's Armchair: Uncovering the Hidden Life of a Nazi

לצפייה- <https://www.youtube.com/watch?v=YRPxdoMvYks>

"Learning from the Germans: Race and the Memory of Evil"

לצפייה- https://www.youtube.com/watch?v=SpraqNL_7lq

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il

פקס: 03-5718129



~ 16 ~

הרצאות ופעילות לשבוע הבא:

מפעילות עמותת מדריכי פולין ומנחילי זיכרון השואה

22/10/20 בשעה 20:00

סיפורה של תמונה (מצורפת) - בעקבות שלוש הקשריות

מרצה - פרופ' יואל יערי <https://us02web.zoom.us/j/87249250778>

22/10/20 בשעה 22:45

מכון אייבשיץ

כבר השעה מאוחרת - תוכנית הרדיו-זום הלילית של פרופ' גרייף (סדרה חדשה).

פרופ' גרייף ישוחח, יביע תובנות, יארח וכל זאת בליווי שירים שיבחר מאוצר המוזיקה הפרטי שלו.

פרטים בפרסומי מכון אייבשיץ.

23/10/20 בשעה 10:00

מכון אייבשיץ

עזריאל דנסקי- סיפורו של שורד שואה <https://us02web.zoom.us/j/6320620330>

המידע על ההרצאות המופץ במייל זה נכון לשעת פרסומו. יש לבדוק את העדכניות ביומן המשותף בסמוך לאירוע.

בברכה.

ישראל בר-און ורבקה ניב.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il

פקס: 03-5718129